

AKTUELLA RÄTTSFALL

Avsikten med avsnittet är att ge en översikt över nyare praxis som kan vara av intresse ur såväl ett nationellt som ett internationellt perspektiv. I detta nummer ligger fokus senare års avgöranden från Högsta domstolen med betydelse för insolvensrättsliga frågor.

NJA 2014 s. 389

FÖRMÅNSRÄTT ENLIGT FÖRMÅNSRÄTTSLAGEN

Ett bolag skulle, enligt beslutet i tingsrätten, rekonstrueras. En VD anställdes i gäldenärsbolaget med rekonstruktörens samtycke. Rekonstruktionen avslutades med en uppgörelse om offentligt ackord den 30 november 2010. Året därpå försattes gäldenärsbolaget i konkurs och VD:n sades upp. Denne bevakade en fordran för tolv månaders uppsägningslön och yrkade förmånsrätt enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen avseende denna fordran. Förvaltaren hävdade att förmånsrätt inte var förenad med nämnda fordran.

HD fastställde att VD:ns fordran på lön skulle anses vara förenad med förmånsrätt i konkursen enligt 10 § första stycket 4 förmånsrättslagen. VD:n hade under rekonstruktionen ingått ett anställningsavtal med bolaget och rekonstruktören hade samtyckt till detta avtal. Fordran grundade sig således på ett avtal som gäldenären med rekonstruktörens samtycke hade ingått under rekonstruktionen. Det fick till följd att fordran var förenad med förmånsrätt. Det saknades i sammanhanget betydelse för när fordran hade tjänats in eller om den kunde göras gällande först sedan rekonstruktionen avslutats.

Lagrum: 10 § 1 st. 4 förmånsrättslagen (1970:979)

NJA 2014 s. 537

ACKORD I SAMBAND MED FÖRETAGSREKONSTRUKTION

Ett avtal träffades om transporter på järnväg. Enligt avtalet skulle gäldenärsföretaget (Rörvik AB) betala ersättning till borgenären (MidCargo) för varje inställd resa. Rörvik hade under rekonstruktionsförfarandet avbeställt transporterna. Frågan var om fordringen skulle anses ingå i ackordsuppgörelsen. HD uttalade att tidpunkten för fordringarnas uppkomst ska avgöras med beaktande av syftet med den regel som avgränsar vilka borgenärer som omfattas av ackordet, dvs. 3 kap. 3 § lagen om företagsrekonstruktion. Vidare anfördes att när det gäller en fordran som visserligen har blivit fullgånngen först efter den kritiska tidpunkten men som grundas på ett dessförinnan träffat avtal, måste det skiljas mellan två typfall. Det ena är att det rör sig om ett vederlag för en prestation som gäldenärsföretaget har tillgodogjort sig efter den kritiska tidpunkten. Det andra är att det handlar om ett anspråk på grund av att gäldenärsföretaget under rekonstruktionsförfarandet inte fullgör en avtalsförpliktelse. Om det rör sig om en prestation, som gäldenärsföretaget i enlighet med det före den kritiska tidpunkten träffade avtalet därefter har tillgodogjort sig, men som borgenären inte har varit skyldig att presteras annat än mot samtidigt avtalsenlig betalning, omfattas vederlagsfordran inte av ackordet. I fråga om anspråk som har sin grund i att gäldenärsföretaget inte har fullgjort en avtalsförpliktelse är borgenärens möjligheter att få betalt direkt beroende av gäldenärsföretagets betalningsförmåga. Att gäldenärsföretaget först efter den kritiska tidpunkten inte fullgör den avtalsförpliktelse, vars åsidosättande utlöser fordringen, hindrar då inte att fordringen ska anses ha på så sätt uppkommit dessförinnan att den omfattas av ackordet. Enligt avtalet skulle gäldenärsbolaget betala till borgenären om gäldenären ställde in transporter. Fordringarna ansågs ha uppkommit före ansökan om företagsrekonstruktion och omfattades därför av det offentliga ackordet.

Lagrum: 3 kap. 3 och 8 §§, lagen om företagsrekonstruktion (1996:764)

NJA 2014 s. 798**ARVODE TILL KONKURSFÖRVALTARE**

Gäldenärsbolaget (RMW Transport AB) försattes i konkurs och en konkursförvaltare utsågs. Förvaltaren fick ett förskott på arvodet för utfört arbete. Tillsynsmyndigheten anförde att arvodet skulle sättas ned till ett skäligt belopp, eftersom förvaltaren hade brustit i omsorg och skicklighet. Förvaltaren vidhöll dock att arvodet skulle fastställas till det belopp som yrkats.

HD beslutade att förvaltarens arvode skulle sättas ned med 10 000 kronor. I det aktuella fallet hade en stor del av tillgångarna i konkursboet avyttrats i anslutning till konkursutbrottet men det kom att dröja fem år innan de sista tillgångarna - aktier och en reversfordran - såldes. Förvaltaren hade inte agerat med tillräcklig omsorg i samband med sitt beslut att dröja med försäljningen av de nämnda tillgångarna. Nedsättningen relaterades emellertid inte till den totala förvaltningen.

Lagrum: 7 kap. 1, 8, 10 §§, 8 kap. 1 §, 14 kap. 4 § konkurslagen (1987:672)

NJA 2014 s. 788**OM EN KONKURSFÖRVALTARES SKYLDIGHET
ATT UNDERRÄTTA TILLSYNSMYNDIGHETEN**

En advokat, utsedd till förvaltare vid en konkurs, lämnade till tingsrätten in slutredovisning och en arvodesräkning med arbetsredogörelse. Tillsynsmyndigheten föreslog att arvodet skulle sättas ned kraftigt. Advokaten hade nämligen tidigare varit utsedd som rekonstruktör för företaget och ansågs därför vara jävig som förvaltare. Dessutom hade han inte underrättat tillsynsmyndigheten om detta uppdrag.

HD fastställde det arvode som advokaten hade yrkat. Konkursförvaltningen hade emellertid skötts utan att någon anmärkning kunde anföras. Rekonstruktionen ägde rum för över två år sedan och ansågs framgångsrik. HD anförde att en förvaltare visserligen har en skyldighet att informera om tidigare uppdrag men om så inte skett saknas det stöd i lag för att reducera arvodet. En annan sak

var dock att underlåtenhet att iaktta skyldigheten att anmäla jävsgrundande omständigheter kunde inverka på bedömningen huruvida vederbörande i fortsättningen var lämplig för förvaltaruppdrag. *Lagrum: 7 kap. 1, 8, 10 §§, 14 kap. 4 § konkurslagen (1987:672)*

NJA 2015 s. 132

ARVODE TILL KONKURSFÖRVALTARE

Ett dödsbo hade försatts i konkurs och en konkursförvaltare hade utsetts. Tillgångarna räckte inte för att täcka kostnader och skulder som boet hade. Förvaltaren yrkade därför att konkursen skulle avskrivas och att tingsrätten skulle fastställa arvodet till 75 000 kronor. TSM invände mot den del av arvodet som avsåg åtgärder avseende försäljning av dödsboets fastighet. TSM anförde att förvaltaren inte borde ha fortsatt sitt arbete med en försäljning av fastigheten sedan det visat sig att den saknade värde eller att värdet var negativt. Förvaltaren menade dock att det arbete som lagts ner var angeläget eftersom fastigheten annars hade fått överges utan sanering och därmed hade inneburit en miljöfara för de boende i området.

HD slog fast förvaltarens arvode till 47 500 kronor. Det arbete förvaltaren utfört för att få fastigheten såld ansågs inte ha främjat en förmånlig och snabb avveckling av konkursboet. Att förvaltaren vidtagit åtgärder som var av värde från allmän synpunkt utgjorde inte undantag från kravet på snabb avveckling.

Lagrum: 7 kap. 8 §, 14 kap. 1, 4 §§ konkurslagen (1987:672)

NJA 2015 s. 494

FÖRETAGSHYPOTEK

Ett aktiebolag försattes i konkurs. I utdelningsförslaget undantogs samtliga aktier från företagshypoteksunderlaget. En borgenär invände mot förslaget och framhöll att endast aktier avsedda för allmän omsättning skulle undantas.

HD fastställde att aktier, oavsett om de är avsedda för allmän omsättning eller inte, är undantagna från företagshypoteksunder-

laget. Tidigare lagstiftning gjorde ingen skillnad mellan aktier som var avsedda för allmän omsättning och andra aktier när det gällde vad som skulle omfattas av ett företagshypotek. Någon förändring var inte heller avsedd genom den nu gällande lagen om företagshypotek Enligt 2 kap. 1 § lagen om företagshypotek skulle därför alla aktietyper vara undantagna från företagshypotek.

Lagrum: 2 kap. 1 § lagen (2008:990) om företagshypotek

NJA 2015 s. 961

TELELEDNINGAR SOM INSTALLERATS I MARKEN

En bostadsrättsförening, som innehade tomträtt, yrkade att föreningen hade bättre rätt än TeliaSonera Skanova Access AB (Skanova) till de teleledningar som var installerade i mark på fastigheterna och i byggnaderna samt egendom som utgjorde delar av denna egendom. Skanova bestred yrkandet.

HD fastställde att teleledningar samt tillhörande utrustning som installerats i marken och på byggnader inte hade blivit fastighets- eller byggnadstillbehör enligt jordabalkens regler. Installationen av telenätet med ledningarna m.m. utfördes av dåvarande Televerket och på dess bekostnad, även om bostadsrättsföreningen hade haft vissa kostnader. När nätet installerades åsyftades att Televerket skulle vara ägare till nätet. Egendomen utgjorde därmed inte fastighet- eller byggnadstillbehör. Frågan var dock om bostadsrättsföreningen hade förvärvat äganderätten till nätet genom accession. HD fann att föreningen inte heller på den grunden hade förvärvat äganderätten till nätet.

Lagrum: 1 kap. 1 §, 2 kap. 1, 2, 4 §§, 13 kap. 9 § jordabalken

NJA 2016 s. 73

TREDJEMANSPANT FÖR EN FORDRAN

En gäldenär (S.G.) hade ansökt om skuldsanering. Gäldenären hade ett banklån med pantsäkerhet i en fastighet som ägdes av gäldenärens far. Kronofogdemyndigheten (KFM) avslog därför ansökan

om skuldsanering. Gälldenären överklagade beslutet och yrkade att skuldsanering skulle inledas.

HD upphävde Kronofogdemyndighetens beslut och återförvisade målet till myndigheten för fortsatt handläggning. Frågan i målet var om en skuldsanering omfattade en fordran för vilken säkerhet hade ställts i form av tredjemanspant. HD besvarade frågan jakande. Det innebar också att frågan om det var skäligt att bevilja gälldenären skuldsanering inte påverkades av tredjemanspanten på det sätt som KFM hade antagit. Målet återförvisades därför till KFM.

Lagrum: 7 § skuldsaneringslagen (2006:548)

NJA 2016 s. 661

PANTSÄTTNING AV FORDRAN PÅ VISST JORDBRUKSSTÖD

T.A. bedrev jordbruk och var berättigad till EU-stöd, varvid ansökan om bidrag gjordes till Länsstyrelsen. I samband med nämnda ansökan lånade T.A. pengar av Landshypotek. Som säkerhet för krediten pantsatte han sin fordran på Jordbruksverket avseende EU-stödet till Landshypotek. Jordbruksverket underrättades om pantsättningen. Innan Jordbruksverket fattat beslut om utbetalning försattes T.A. i konkurs. Frågan var till vem Jordbruksverket skulle betala ut medlen. Var det till Landshypotek eller till konkursboet? HD anförde att det enligt allmänna grundsatser följer att verkan av pantsättningen, med giltighet mot tredje man, inträder först när den pantsatta fordringen kan anses som tillräckligt bestämd. Prövningen av en ansökan om stöd är normstyrd utifrån givna förhållanden, varför en fordran på jordbruksstöd av detta slag i sakrättsligt avseende normalt anses som tillräckligt bestämd redan vid ansökan om stödet. HD fastslogs därför att Landshypotek hade fått sakrättsligt skydd för fordringen på jordbruksstödet redan genom ansökan.

Lagrum: 56 kap. 13 § rättegångsbalken, 31 § lagen (1936:81)

om skuldebrev

NJA 2016 s. 844**OM ATT UPPHÄVA EN SKULDSANERING**

Gäldenären X beviljades skuldsanering genom beslut av kronofogdemyndigheten, KFM, 2010. Sedan flera borgenärer hade ansökt om omprövning beslutade KFM att upphäva beslutet om skuldsanering. Gäldenären överklagade beslutet men tingsrätten avlog överklagan. Hovrätten och HD meddelade inte prövningstillstånd. Innan beslutet att upphäva skuldsaneringen hade vunnit laga kraft beslutade KFM om utmätning av gäldenärens ersättning från Försäkringskassan. Gäldenären överklagade beslutet och yrkade att utmätningen skulle hävas. Frågan i HD var om ett beslut att upphäva en skuldsanering måste ha vunnit laga kraft innan en borgenär, vars fordran omfattas av skuldsaneringen kan få utmätning enligt den ursprungliga exekutionstiteln. HD besvarade frågan jakande och anförde att en skuldsanering som upphävs, efter en omprövning, får till följd att fordringsförhållandet mellan borgenären och gäldenären återgår till det ursprungliga med undantag för vad som redan har betalats. En borgenär, vars fordran omfattats av en skuldsanering, kan således åter ansöka om verkställighet under återopande av sin ursprungliga exekutionstitel. Det krävs dock att beslutet att upphäva skuldsaneringen har vunnit laga kraft. För att utmätning för de ursprungliga skulderna ska kunna ske trots att beslutet om upphävande av skuldsaneringen inte har vunnit laga kraft krävs att rättsverkningarna av ett sådant beslut inträder genast. I skuldsaneringslagen saknas dock sådana bestämmelser. Ett beslut om att häva en skuldsanering medför således att de tidigare exekutionstitlarna åter igen blir gällande. För att dessa rättsverkningar ska inträda innan upphävandebeslutet har prövats slutligt krävs att det framgår av lagen. När det gäller beslutet om skuldsanering finns det en uttrycklig bestämmelse om omedelbar verkställighet i 37 § skuldsaneringslagen. Någon motsvarande bestämmelse finns inte för upphävandebeslut.

Lagrum: 23, 24, 37 §§ skuldsaneringslagen (2006:548), 3 kap. 22 § utsökningsbalken

NJA 2016 s. 1186**AVTAL MED EN KONKURSFÖRVALTARE**

I samband med att en konkurs avslutades lämnade konkursförvaltaren L.Z. in såväl slutredovisning, som utdelningsförslag samt en arbetsredogörelse. LZ. yrkade även att ett arvode med visst belopp skulle utgå. TSM tillstyrkte arvodet, dock med ett lägre belopp än vad förvaltaren hade yrkat. Förvaltaren anlidade en revisionsbyrå utan att först samråda med tillsynsmyndigheten. Ersättningen till revisionsbyrån hade vidare betalats av boet. Förvaltaren hade inte i sin arvodesframställning betalat för det arbete som revisorerna hade utfört utan det ingick istället som en kostnadspost i slutredovisningen.

HD beslutade att arvodet skulle bestämmas till ett belopp som understeg begärt arvode med 10 000 kr. HD anförde att frågan om en konkursförvaltare har ingått ett oförmånligt avtal under konkursförfarandet ska prövas genom klander av slutredovisningen. Vidare är utrymmet för att pröva förvaltarens bristande omsorg eller liknande begränsat till vad konkursförvaltaren hade yrkat för den förvaltningsåtgärd som bristen hänförde sig till. Även om konkursförvaltaren i i någon mån brustit i omsorg beträffande uppdraget till revisionsbyrån skulle skäligt ersättning utgå för det arbete som han faktiskt hade utfört.

Lagrum: 7 kap. 10, 11 §§, 13 kap. 7 §, 14 kap. 1, 4, 6 §§, 17 kap. 1 § konkurslagen (1987:672)